

LATENTNA STRUKTURA EMERGENTNE PISMENOSTI U DJECE IZMEĐU PETE I ŠESTE GODINE

BRANKA D. JURIŠIĆ*

Primljeno: srpanj 2004.
Prihvaćeno: veljača 2005.

Izvorni znanstveni rad
UDK: 376.36 - 053.2

Predmet istraživanja bila je emergentna pismenost. Istraživanjem je bilo obuhvaćeno 297 djece između pet i šest godina starosti. Za potrebe istraživanja sastavili smo test emergentne pismenosti (TEP) za predškolsku djecu. Faktorskom analizom dobili smo pet faktora: čitanje s dekodiranjem, poznavanje slova, spoznaje o tisku, tisak iz šire okoline, tisak iz uže okoline. Djeca iz grupe s rizikom kasnijih teškoća u učenju čitanja, prije polaska u školu prepoznaju tisak iz okoline. Djeca iz grupe bez rizika čitaju kraće riječi i rečenice, što im omogućavaju vještine čitanja s dekodiranjem i poznavanje slova. Više djece iz prve grupe živi u obiteljima s nižim SES-om u odnosu na grupu djece bez rizika. TEP je jedan od načina otkrivanja djece kojoj je potrebna intervencija logopeda i defektologa prije formalnog učenja čitanja u školi.

Ključne riječi: emergentna pismenost, rizičnost teškoće čitanja, spoznaje o tisku, stupnjevi čitanja;

Uvod

Emergentna pismenost je razvoj povezivanja pisma sa značenjem. Taj proces počinje u ranom životnom periodu djeteta, a nastavlja se sve do razine konvencionalnog čitanja i pisanja. Izraz "emergentna pismenost" u stručnoj je javnosti prihvaćen tek u zadnje vrijeme. Sedamdesetih i osamdesetih godina znanstvenici su upozoravali da tradicionalna spremnost za čitanje, kao pogled na ranu pismenost predškolske djece, više nije prihvatljiva. U prošlosti smo u literaturi mogli naći više različitih pojmova za određivanje prvih djetetovih kontakata s pismom i čitanjem; predčitanje, spremnost za čitanje te ranu pismenost.

Prihvatanje novog stručnog pojma "emergentna pismenost" odražava skok u teoriji, istraživanju i praksi.

Taj je izraz prva upotrijebila Marie Clay 1966. godine u svojoj doktorskoj disertaciji. Sredinom

osamdesetih u zborniku koji je obuhvaćao više radova vodećih istraživača iz tog područja, autori Teale i Sulzy (1986) počinju upotrebljavati izraz "emergentna pismenost". Željeli su istaknuti kako shvaćanje djetetova čitanja i pisanja, znanja i dispozicija, utječe na razvoj konvencionalne pismenosti. Takvo shvaćanje, kao i sam izraz, značilo je prekid s teorijskim konceptom "spremnosti za čitanje", a još više s uvjerenjem da prije početka učenja čitanja djecu moramo vježbati različitim vještinama i odgoditi učenje pisanja sve do konvencionalnog čitanja. Whitehurst i Lonigan (1998) smatraju da izraz Emergent literacy = emergentna pismenost mnogo bolje izražava zamisao o razvojnom slijedu pismenosti koja počinje u vrlo ranom djetinjstvu, nego pojava "sve ili ništa" pri polasku u školu. U prošlosti su stručnjaci bili uvjereni da je nemoguće dijete učiti čitanju i pisanju, ako ono nije postiglo određeni stupanj zrelosti, mentalne starosti, odnosno spremnosti za čitanje. Takvi su se

* Zdravstveni dom Ljubljana